

**ATVIRI MIESTAI:
SKAIDRIAU. ATSKAITINGIAU.
PATO GIAU.**

Viešoji įstaiga „Transparency International“ Lietuvos skyrius (TILS) yra tarptautinės organizacijos „Transparency International“ padalinys, veikiantis Lietuvoje nuo 2000 m. TILS - nepolitinė organizacija, bendraujanti ir koordinuojanti savo veiklą tiek su vyriausybinėmis, tiek nevyriausybinėmis organizacijomis Lietuvoje bei užsienyje.

Transparency International Lietuvos skyrius

Siekiant užtikrinti šios publikacijos tikslumą, buvo imtasi visų įmanomų priemonių. Tačiau TILS negali prisiimti atsakomybės už pasekmes, kurios gali kilti naudojant šią publikaciją kituose kontekstuose ar kitais tikslais.

© 2015 Transparency International Lietuvos skyrius

Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo Nevyriausybinių organizacijų (NVO) Programos įgyvendintojais Lietuvoje - Žmogaus teisių stebėjimo institutu.

KAIP TAPTI ATVIRU MIESTU?

KĄ DARYTI MIESTUI, NORINČIAM TAPTI ATVIRU MIESTU?

- Miestas turi siekti sukurti **atvirą dialogą** su miesto gyventojais;
- Miestas turi laiku ir nuolatos **viešinti svarbią ir aktualią miesto gyventojams informaciją** (detali apžvalga – 8 puslapyje);
- Miestas turi paprastai ir suprantamai **pateikti kasdieniam miestiečių gyvenimui svarbią informaciją** (viešojo transporto tvarkaraščius, sportinių bazių mieste aprašymus ir kt.);
- Miestas turi suteikti bendruomenei realią galimybę **dalyvauti sprendimų priėmimo procese** ir atsižvelgti į jos nuomonę šiame procese (pasisakyti politikos, ekonomikos, valdymo ir kitais klausimais, dalyvauti viešose konsultacijose, teikti pasiūlymus ir skundus);
- Miestas turi **įsipareigoti bendradarbiauti su miestiečiais**, kitomis valdžios institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, privačiu sektoriumi bei kitais visuomenės nariais;
- Miestas turi **dalintis gerosiomis praktikomis** su kitomis valdžios įstaigomis, verslu ir pilietine visuomene.

KAS YRA ATVIRAS MIESTAS?

Atviro miesto koncepcija (ang. *Open city*) - tai atviro valdymo principo įgyvendinimas miestuose, leidžiantis miestiečiams lengviau rasti ir naudotis jiems svarbia informacija, įgalinantis juos aktyviai naudotis miesto paslaugomis bei įsitraukti į sprendimų priėmimo procesą. Šis principas reiškia informuotos ir įgalintos visuomenės, atskaitingos, atviro ir bendradarbiaujančios vietos valdžios kūrimą.

Atviri miestai duomenis teikia atvirų duomenų formatu, kad jais nesunkiai galėtų naudotis visi, ir siekia sukurti atvirą dialogą su miestų gyventojais, kad patys miestiečiai galėtų įsitraukti į miesto valdymą. Dažnai teigiama, kad būtent atviro valdymo principų įgyvendinimas miestuose ar savivaldybėse gali padėti juos valdyti efektyviau ir net prisidėti prie visą valstybę apimančių pokyčių kūrimo.

ATVIRO MIESTO PRINCIPAI

Atviro valdžios iniciatyvos parengtoje Atviro savivaldos deklaracijoje¹ išskiriami keturi pagrindiniai atviro miesto principai puikiai apibendrina esminius atviro miesto bruožus. Šiais principais, kaip kartinėmis savo „atviro miesto kūrimo“ vertybėmis, vadovaujasi Bostono miestas ir keli kiti, siekiantys tapti atvirais, miestai:

- **Skaidrumas.** Tam, jog užtikrintų skaidrumo principo įgyvendinimą, miesto valdžia turi skelbti informaciją ir duomenis apie savo veiklą ir sprendimų priėmimą bei siekti visuomenės įsitraukimo. Miestas turi veikti pagal atvirumo ir prieinamumo standartus, tačiau kartu išsaugoti privatumą, konfidencialumą, duomenų saugumą ir laikytis visų atitinkamų įstatymų.
- **Visuomenės dalyvavimas miesto valdyme.** Tam, jog būtų skatinamas miestiečių įsitraukimas, miestas turi suteikti bendruomenėms galimybę dalyvauti sprendimų priėmimo procese. Tam turi būti numatytos konkrečios gairės, suteikiančios gyventojams galimybes pasisakyti politikos, ekonomikos, valdymo ir kitais klausimais, naudojant patogias priemones.
- **Bendradarbiavimas.** Miestas įsipareigoja bendradarbiauti su miestiečiais, kitomis valdžios institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, privačiu sektoriumi ir kitais visuomenės nariais.
- **Dalijimasis.** Miestas turi dalintis geriausiomis praktikomis su kitomis valdžios įstaigomis, verslu, pilietine visuomene.

ATVIRŲ DUOMENŲ PRINCIPAI²

- **Formatas.** Duomenys turi būti pateikti atvirais ir nepatentuotais formatais.
- **Panaudojimas.** Duomenys turi būti licencijuojami atvira licencija.
- **Struktūra.** Duomenys turi būti struktūruoti.
- **Išsamumas.** Duomenys turi būti išsamūs.
- **Laikas ir šaltinis.** Duomenys turi būti pirminiai ir teikiami protingu laiko terminu nuo jų surinkimo.

¹Open Government Initiative. *Declaration of Local Open Government Principle*. 2011. Internetinė prieiga: <http://opengovernmentinitiative.org/wp-content/uploads/2011/05/Declaration-of-Open-Government-Principles.pdf>

²Daugiau: http://transparency.lt/media/filer_public/2013/10/31/5_atviru_duomenu_teikimo_principai_1.pdf

KĄ DUODA ATVIRO MIESTO PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMAS?

Atviro miesto principų įgyvendinimas prisideda prie demokratijos stiprinimo, viešųjų paslaugų teikimo kokybės gerinimo, inovacijų augimo. Atvira mieste atvirų duomenų formatu teikiami duomenys taip pat kuria ekonominę naudą. Varšuvos ekonomikos tyrimo instituto atlikto tyrimo „Atviri duomenys Europoje: augimo variklis ar neišnaudota proga?“ duomenimis, Lietuvoje prieinami ir aktyviai naudojami atviri duomenys sukurtų naudos lygios beveik 2% BVP. Panašų augimą atitinkamai pajustų ir visa Europos Sąjunga (1,9 %). Tuo tarpu, organizacijos „Open Knowledge Foundation“ atliekamame tyrime [Global Open Data Index](#), kuris reitinguoja šalis pagal tai, kiek atvira valstybės teikia duomenis, Lietuva šiuo metu užima 70 vietą iš 97 tiriamų šalių.

Skaidrumo principas reiškia daugiau patikimos informacijos apie miesto veiklą ir tarnautojus, tad šios informacijos ir į piliečius orientuotų paslaugų teikimas turėtų prisidėti prie valdžios skaidrumo ir atskaitingumo didinimo, švietimo. Tai, savo ruožtu, gali prisidėti prie geresnio korupcijos rizikų valdymo, aktyvesnio gyventojų įsitraukimo. Be to, atvira miestas skatina žinių ir socialinį progresą, prisideda prie inovatyvių sprendimų miestiečiams paieškos, leisdama į sprendimų paiešką įsitraukti patiems gyventojams. Greitas ir nesudėtingas priėjimas prie svarbios informacijos turėtų įgalinti piliečius rinktis, kada ir kaip pasinaudoti miesto paslaugomis ar įsitraukti į sprendimų priėmimo procesą. Atviro miesto principai skatina komunikaciją, todėl suteikia naujas galimybes plėtoti ir gilinti bendradarbiavimą su įvairių sričių lyderiais mieste (mokslininkais, tyrėjais, verslininkais ir kt.), tai skatina inovacijas.

Lietuvoje prieinami ir aktyviai naudojami atviri duomenys sukurtų naudos lygios beveik 2% BVP

Pavyzdžiui, Čikagoje viešinamų duomenų pagrindu iniciatyvūs gyventojai sukūrė įvairių programėlių, padedančių gyventojams kasdieninėje veikloje - leidžiančių stebėti nusikalstamumo lygį mieste (*Crime in Chicago*), sniego valymą skirtingose gatvėse³. Po to, kai Didžiosios Britanijos vyriausybė savo tinklapyje pateikė informaciją apie šalies ligonines ir jų reitingus, gydymo įstaigos galėjo ne tik keistis gerosiomis praktikomis, didinti veiklos kokybę, bet tuo pačiu ir sutaupyti apie 34 mln. svarų sterlingų⁴. Teigiamu duomenų atvėrimo pavyzdžiu galima laikyti ir Solana County bendruomenę (Vallejo miesto ir Solano County Fair asociacijos partnerystė), kuri pasinaudojo Kalifornijos miesto teikiama informacija apie sveikatos sistemą ir sudarė vietovės žemėlapi, kuris atskleidė, jog joje gyvena itin daug astma sergančių žmonių, o sergančiųjų šia liga lygis pasirodė apskritai didžiausias visoje šalyje. Pasinaudojus šia informacija, miesto bendruomenė ne tik galėjo įvertinti problemos mastą, bet ir sustabdė dar vienos itin aplinką teršiančios ir sveikatai žalingos krovinių sunkvežimių stovėjimo aikštelės statymą. Floridos valstijoje, kur registruojami ir viešai pateikiami automobilių, kirtusių mokamų kelių punktus numeriai, taip pat viešai pateikiami policijos pareigūnų tarnybinių automobilių sąrašai. Pasinaudodami šia informacija, laikraščio „Sun Sentinel“ žurnalistai atliko tyrimą apie policininkus, kurie ne tarybos metu vairuoja automobilius viršydami greitį ir kelią grėsme

³ Open city projects. Internetinė prieiga: <http://opencityapps.org/>

⁴ Blackman, Maury, *Open Data for California?*. 2015. Internetinė prieiga: http://www.huffingtonpost.com/maury-blackman/open-data-for-california_b_7227536.html

piliečių saugumui. Paveikintų duomenų ir atlikto tyrimo dėka buvo nubausti įstatymus pažeidę policininkai.

ATVIRŲ MIESTŲ PAVYZDŽIAI

Vienas iš tokių miestų – [Bostonas](#) (JAV). Miestas įgyvendina pagrindinius Atviro valdymo deklaracijos principus, kiekvienam iš jų taiko atskirus įrankius ir garsėja kaip pateikiantis itin detalią informaciją apie savo darbuotojus ir miesto tarybos veiklą. Šio miesto tinklapyje galima rasti informaciją apie visus įvairius postus užimančius tarnautojus, taip pat nuolat atnaujinama informacija apie tarybos narių darbotvarkę, susitikimus. Miesto tinklapis pateikia ir filmuotus posėdžių bei susitikimų įrašus, balsavimų rezultatus, kitus dokumentus. Bostono gyventojai gali susipažinti su detalia informacija apie miesto biudžetą, miesto išlaidas, verslininkus, su kuriais dirba miesto valdžia, finansinius projektus skirtingose miesto dalyse, gauti informacijos apie tai, kiek lėšų išleidžia miesto taryba, kiek lėšų skiriama skirtingiems departamentams ir programoms. Be to, miestiečiams nesunkiai prieinama informacija apie nusikalstamumo lygį mieste, turto vertinimo statistika, informacija apie savivaldybės darbuotojų atlyginimus. Bostono miestas taip pat bando įtraukti gyventojus į sprendimų priėmimą ir konsultuotis su jais.

2013 m. Atviro miesto iniciatyva buvo pradėta vykdyti 7 didžiuosiuose Europos miestuose: [Helsinkyje](#), [Berlyne](#), [Amsterdame](#), [Paryžiuje](#), [Romoje](#), [Barselonoje](#), [Boloniijoje](#). Šių miestų vykdoma politika išskirtinė tuo, jog itin daug investuojama į naujausias technologijas ir tai, kaip paslaugas miestiečiams paversti kuo lengviau prieinamas. Šie miestai siekia pritaikyti modernias *Išmaniesiems miestams* (*Smart cities*) tinkančias iniciatyvas. Tam kuriamos virtualios duomenų bazės, viešos platformos, kurių dėka miestai gautų informaciją apie juose vykdomas iniciatyvas, verslo ir miesto atstovų bendradarbiavimas ir keitimasis informacija bei kuo platesnis miestiečių įtraukimas į miesto valdymo reikalus.

[San Paulo](#) pavyzdys iš kitų miestų išsiskiria tuo, kad į miesto valdymą itin aktyviai siekia įtraukti kuo daugiau miesto gyventojų. San Paulas - vienas iš pirmųjų miestų, pradėjęs įgyvendinti atviro miesto politiką. Pagrindinės San Paulo skaidrumo politikos strateginės kryptys - didinti miestiečių dalyvavimą sprendimų priėmimo procese ir plėtoti procesus, kurie skatintų bendrumo jausmą ir valdžios atstovų atskaitingumą. Šių tikslų įgyvendinimui San Paulas įsteigė atvirų duomenų portalą. Jame skelbiami duomenys apie miesto biudžeto vykdymą, teisėkūros veiklą: miesto tarybos narių dalyvavimą posėdžiuose, bei balsavimą juose, sąskaitų valdymą, leidžiamus teisės aktus bei pačius miesto tarybos narius. Miesto atstovų teigimu, itin svarbu, kad valdžia mieste būtų artimesnė žmonėms, o miestiečiai turi būti informuojami ne tik apie galutinius valdžios sprendimus, bet ir apie tai, kaip jie buvo priimti.

[Vilniaus miesto savivaldybei nusprendus atverti savo duomenis, festivalio "Open Data Fest Vilnius 2015" metu miestiečiai, panaudodami atvirus duomenis, sukūrė vartotojų poreikius atitinkančią vaikų darželių informacinę sistemą](#)

Dar vienas pažangus Atviro miesto iniciatyvos pavyzdys yra [Gdanskas](#), kuris remdamasis Lenkijos Konstitucija teigia, jog kiekvienas pilietis turi teisę gauti informacijos apie savo atstovų veiklą, ir atveria platų duomenų spektrą gyventojams, verslininkams, mokslininkams. Tai - įvairi informacija, apimanti ne tik kasdieniniam miestiečių gyvenimui svarbius klausimus, tokius kaip viešojo transporto tvarkaraščiai, sportinės bazės mieste, bet ir miesto biudžeto duomenys, leidžiantys susipažinti su

miesto tarybos išlaidomis, sudaromomis sutartimis, ar informacija apie miesto demografinę padėtį. Informacija apie šiuos ir kitus klausimus pateikiama skirtinguose tinklapiuose, kurie valdomi per miesto centrinį atvirų duomenų tinklą. Be to, miestas nustato aiškias informacijos skelbimo taisykles, ją atnaujina kiekvieną darbo dieną. Miesto vadovų teigimu, informacijos atvėrimas turi paskatinti miesto valdžios atstovus ir gyventojus keisti informacija bei sukurti tarpusavio dialogą ir padėti efektyviau pildyti miestiečių poreikius.

Torontas skaidrumo kultūros puoselėjimui įkūrė specialų Atviro valdymo komitetą, kurio funkcija yra „prižiūrėti ir skatinti bendradarbiavimo ir atvirumo kultūrą“. Komitetas analizuoja ir patvirtina viešosios politikos gaires, įvairias strategijas, sistemas ir standartus, kurie turi prisidėti prie atviro valdymo. Be to, miesto vadovų teigimu, Torontas teikia itin daug reikšmės skaidrumo ir atskaitingumo, kuris suprantamas kaip etinių standartų laikymasis ir finansinės informacijos apie miesto valdžios biudžetą, viešuosius pirkimus viešinimas, skatinimui.

Vilniaus miesto savivaldybė pradėjo eiti atviro miesto keliu atverdama joje sukauptus duomenis visuomenei. Vilniaus miesto savivaldybė, Jaunųjų profesionalų programa „Kurk Lietuvai“, VŠĮ „Versli Lietuva“, Startup Lithuania ir kiti partneriai 2015 m. vasarą organizavo Vilniaus atvirų duomenų festivalį – „Open Data Fest Vilnius 2015“. Rinkodaros specialistai, duomenų analitikai bei programuotojai kvieisti naudotis naujai atvertais Vilniaus miesto savivaldybės duomenimis ir kurti naujus produktus ir paslaugas kūrimui. Festivalį laimėjo komanda „Tortuga“, sukūrusi vaikų darželių informacinę sistemą.

AR MANO MIESTAS GALI TAPTI ATVIRU MIESTU?

Atviras miestas – tai miestas, kuris apie savo veiklą tinkamai informuoja ir aktyviai siekia gyventojų įsitraukimo. Norinčios, kad jų miestai taptų atvirais, savivaldybės turėtų naudoti naujas technologijas atvirumui ir atskaitingumui skatinti, teikti informaciją apie galimybę dalyvauti viešosiose konsultacijose, galimybę pateikti pasiūlymus ir skundus, o savivaldybės taryba turėtų atsižvelgti į visuomenės nuomonę sprendimų priėmimo procesuose.

KOKIĄ INFORMACIJĄ TURĖTŲ VIEŠINTI ATVIRI MIESTAI?

Remiantis „Transparency International“ Lietuvos skyriaus (TILS) savivaldybių atvirumo tyrimo klausimynu, miestai savo tinklapiuose galėtų atskleisti tokią informaciją, kuri prisidėtų prie jų tapimo atvirais miestais:

- Miestų tarybos turėtų atskleisti informaciją apie [Tarybos struktūrą](#) ir [darbuotojus](#) bei jų pareigybes, kontaktinę informaciją, taip pat viešų ir privačių interesų deklaracijas bei turto deklaracijas.
- Miestų savivaldybės turėtų užtikrinti [veiklos skaidrumą](#). Šio tikslo įgyvendinimui savivaldybės turi teikti informaciją apie individualius tarybos narių balsavimus svarstomais klausimais einamaisiais ir praėjusiais metais. Savivaldybių tinklapiuose turėtų būti publikuojami ir einamųjų bei praėjusių metų tarybos posėdžių protokolai.
- Miestų savivaldybės turėtų garantuoti [antikorupcijos politikos skaidrumą](#). Savivaldybių tinklapiuose turėtų būti viešinamos kovos su korupcija programos ir iš jos kylančios įgyvendinamos antikorupcinės priemonės. Taip turėtų būti nurodoma informacija, ar savivaldybėms darbuotojams yra taikomi viešai prieinami elgesio ir etikos kodeksai, taip pat tvarka dėl galimų/negalimų dovanų ir kelionių išlaidų bei nurodomas viešųjų interesų grupių, su kuriais susitinka politikai ar savivaldybių darbuotojai, sąrašas. Savivaldybės taip pat turėtų teikti viešą informaciją, ar jos turi pranešimų apie neteisėtą veiklą kanalus ir koks jų pobūdis, taip pat kaip tvarkomi gauti pranešimai.
- Miestų tarybos turėtų nurodyti informaciją apie [savivaldybės įmones ir paslaugas](#). Miestų tarybos turėtų viešinti informaciją apie visas savivaldybės įmones, įstaigas ir savivaldybės valdomas bendroves bei kokie asmenys paskirti į šių institucijų valdybas. Taip pat turėtų būti nurodyta, kokios savivaldybės valdomų bendrovių akcijų dalis priklauso savivaldybei. Savivaldybės tinklapyje turėtų būti nurodytos įstaigos, savivaldybės teritorijoje teikiančios viešąsias paslaugas.
- Miestų tarybos tinklapyje turėtų skelbti informaciją apie [biudžetą ir jo įgyvendinimą](#). Tinklapiuose turėtų būti skelbiamas einamųjų metų ir praėjusių metų biudžetas. Taip pat turėtų būti skelbiamos einamųjų ir praėjusių metų finansinės ataskaitos, kuriose turėtų veikti kompiuterinė paieškos sistema. Jei savivaldybė turi skolą, turėtų būti nurodomas jos dydį bei susidarymo priežastis.
- Savivaldybės tinklapyje turėtų būti skelbiama informacija apie [viešuosius pirkimus](#). Tinklapiuose turėtų būti nurodyta informacija apie planuojamus viešuosius pirkimus, jų techninė specifikacija. Be to, turėtų būti skelbiami darbuotojų, kurie atrenka viešųjų pirkimų laimėtojus, interesų deklaracijos, o laimėtojų pasirinkimas turėtų būti pagrindžiamas. Taip pat turėtų būti skelbiami viešųjų pirkimų konkurso laimėtojų sąrašai, kokias paslaugas jie teiks, šių paslaugų vertė. Turėtų būti skelbiama informacija apie savivaldybei priklausantį ar nuomojamą turtą, bei turto kainos.
- Savivaldybės turėtų stengtis į viešųjų sprendimų priėmimą [įtraukti gyventojus](#). Gyventojams turėtų būti teikiama informacija apie galimybę dalyvauti viešose konsultacijose, jų metu gautus pasiūlymus. Taip pat savivaldybių tinklapiuose turėtų būti informuojama apie tarybos posėdžius, jų laikus, darbotvarkes ir nagrinėjamus dokumentus. Gyventojai turėtų gauti informaciją apie tai, koku būdu gali pateikti skundus bei pasiūlymus ir kaip su jais bus tvarkomasi.

ŠALTINIAI IR PAPILDOMA INFORMACIJA

1. „Transparency International“ Lietuvos skyrius *Savivaldybių skaidrumo tyrimo klausimynas*. 2015.
<http://transparency.lt/media/filer_public/2015/01/15/savivaldybiu_skaidrumo_tyrimo_klausimynas.pdf>
2. Sao Paulo Aberta. *An Open Government Initiative of the Sao Paulo City Hall*
<<http://saopauloaberta.prefeitura.sp.gov.br/index.php/institucional/en/>>
3. Toronto. *Strategic Action # 13 – Open Government by Design*.
<http://www1.toronto.ca/City%20Of%20Toronto/City%20Clerks/Corporate%20Information%20Management%20Services/Teaser/Strat%20Action%2013%20Open%20Gov%20by%20Design%20Implementation%20Steps%20FINALN_1.pdf>
4. Toronto. *City of Toronto Strategic Actions 2013-2018*. 2013.
<http://www1.toronto.ca/City%20Of%20Toronto/City%20Manager's%20Office/Files/StratActionsBkkt_Tags.pdf>
5. *Austingo – Austin Government online*. <<https://www.austintexas.gov/open-government>>
6. Blackman, Maury, *Open Data for California?*. 2015. <http://www.huffingtonpost.com/maury-blackman/open-data-for-california_b_7227536.html>
7. City of Boston. *Open Government*. <<http://www.cityofboston.gov/open/>>
8. Otwarty Gdansk. *Open Data*. <<http://serwer.gdansk.pl/otwarty-gdansk/en/open-data/>>
9. *City of Chicago data portal*. <<https://data.cityofchicago.org/>>
10. City of Gdansk Manifesto of Openness. Gdansk.pl, 2014.
<<http://www.gdansk.pl/en/opengdansk,807,9170.html>>
11. *Edmonton. Open City*. <http://www.edmonton.ca/city_government/initiatives_innovation/open-city.aspx>
12. Yu Harlan, Robinson G. David, *The New Ambiguity of “Open Government”*. *Ucla Law Review Discourse*, 2012. <<http://www.uclalawreview.org/pdf/discourse/59-11.pdf>>
13. *League of California Cities. Open Government*. <<http://www.cacities.org/Resources/Open-Government>>
14. Matheus, Ricardo and Ribeiro Manuella Maia. *Case Study Sao Paulo City “Open Data in legislative: the case of Sao Paulo City Council”*. 2014.
<<http://www.opendataresearch.org/sites/default/files/publications/5%20Open%20Data%20in%20the%20Legislative%20The%20Case%20of%20Sao%20Paulo%20City%20Council-print.pdf>>
15. *Open Cities*. <<http://www.opencities.net>>
16. *Open city*. <<http://opencityapps.org/>>
17. *Open Data in Vienna*. Wien.at. <<https://www.wien.gv.at/english/politics-administration/open-data.html>>
18. *Open Data Licence*. <<http://www.victoria.ca/EN/main/city/open-data-catalogue/open-data-licence.html>>
19. *Open Government Initiative. Declaration of Local Open Government Principle*. 2011.
<<http://opengovernmentinitiative.org/wp-content/uploads/2011/05/Declaration-of-Open-Government-Principles.pdf>>
20. *Open Government Partnership*. <<http://www.opengovpartnership.org/how-it-works/requirements>>
21. *Open Government*. <<https://www.data.gov/open-gov/>>
22. *Research project: Opening the Cities: Open Government Data in Local Governments of Argentina, Brazil and Uruguay*. *Open Data Research Network*. <<http://www.opendataresearch.org/project/2013/jcv>>
23. Sao Paulo Aberta. *An Open Government Initiative of the Sao Paulo City Hall*
24. *The Standarts*. <<http://www.opengovstandards.org/>>
25. Toronto. *City of Toronto Strategic Actions 2013-2018*. 2013.
26. Toronto. *Open Government*.
27. Toronto. *Strategic Action # 13 – Open Government by Design*.

28. Gurstein Michael, *Open data: Empowering the empowered or effective data use for everyone?*. Forst Monday, Vol. 16, Nr. 2, 2011.
<<http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/3316/2764>"%3b>%3b>
29. Glidden Jullian, *The Citadel reveals open data findings*. Open source, 2015.
<<http://opensource.com/government/15/6/citadel-open-government-data-results>>
30. *Global Data Index*. <<http://index.okfn.org/>>
31. Open Data Barometer Global Report. Second Edition. The World Wide Web Foundation, 2015.
<<http://barometer.opendataresearch.org/assets/downloads/Open%20Data%20Barometer%20-%20Global%20Report%20-%202nd%20Edition%20-%20PRINT.pdf>>
32. Brittany Wallman, Sun Sentinel. *South Florida Sun Sentinel wins Pulitzer*. 2013.
<http://articles.sun-sentinel.com/2013-04-15/news/fl-sun-sentinel-pulitzer-prize-20130415_1_law-enforcement-officers-database-journalism-howard-saltz>
33. DemosEuropa and Warsaw Institute for Economic Studies. *Big & Open Data in Europe. A grow engine or a missed opportunity*. < http://www.bigopendata.eu/wp-content/uploads/2014/01/bod_europe_2020_full_report_singlepage.pdf>
34. Kviečiame dalyvauti Vilniaus atvirų duomenų festivalyje <https://www.vilnius.lt/lit/1/13468097>
35. Sostinės hakatoną laimėjo vaikų darželių informacinę sistemą sukūrusi komanda.
Publikuota: 2015-09-01, autorius: Jurgita Kviliūnaitė. <http://vz.lt/po-darb%C5%B3/2015/09/01/sostines-hakatona-laimejo-vaiku-darzeliu-informacine-sistema-sukurusi-komanda#ixzz3km70TAvS>

Transparency International Lietuvos skyrius
Didžioji g. 5
Vilnius, Lietuva

Tel.: +370 5 212 69 51

info@transparency.lt
www.transparency.lt

www.facebook.com/TILietuva